АЛЕКСАНДЪР СОЛЖЕНИЦИН
ВЕЛИКДЕНСКО КРЪСТНО ШЕСТВИЕ

Превод от руски: Манол Наков, 1990

chitanka.info

В днешно време познавачите ни учат, че с маслени бои не трябвало да се рисува всичко точно както си е. Че за това си имало цветна фотография. Че с разкривени линии и със съчетания от триъгълници и квадрати се предавала мисълта на предмета вместо самия предмет.

А аз не разумявам коя цветна снимка ще ни подбере нужните лица и ще ги вмести в един кадър от великденското шествие на патриаршеската църква в Переделкино половин век след революцията. Дори само това великденско църковно шествие би ни обяснило много неща, ако бъде изобразено с най-старите похвати, — дори без триъгълници.

Половин час преди тържествено да отекнат камбаните, дворът на патриаршеската църква „Преображение Господне“ изглежда като стъргало край танцова площадка на някое затънтено, буйно работническо селище. Момичетата са с шарени кърпи и спортни панталони (има и с поли), гласовити, обикалят по три, по пет, ту се набутват в църквата, ала в притвора има много народ, още от ранна вечер бабичките са си заели местата, момичетата се посдърпат с тях и — навън; ту се въртят из двора на храма, възкликват най-безцеремонно, подвикват си една на друга и зяпат зелените, розови и бели светлинки, запалени до външните, стенни икони и по гробовете на архиереите и протопрезвитерите. А младежите — и яките, и кекавите — всички изглеждат като победители (кого ли са победили през своите петнадесет-двадесет години освен на хокей…), почти всички са с каскети, с ушанки, а гологлавите не че са свалили шапка тук, ами просто така си ходят, всеки четвърти е пийнал, всеки десети — пиян, всеки втори пуши, и то по отвратителен начин — залепил с плюнка цигарата за долната си устна. И още преди тамяна, вместо тамян, от църковния двор към великденското небе, покрито със сиво-кафяви неподвижни облаци, се възнасят в електрическата светлина сиви кълба тютюнев дим. Плюят по асфалта, забавляват се, като се блъскат помежду си, свиркат оглушително, някои дори псуват, неколцина са с транзистори, надули са танцова музика, други прегръщат гаджетата си пред очите на хората, дърпат си ги, оглеждат се наежено и очакваш да измъкнат ножовете: първо един срещу друг, сетне и срещу вярващите. Понеже цялото това младо поколение гледа

на православните не като по-млади на по-възрастни, не като гости на стопани, а като господари на буболечки.

Все пак не се стига до ножове — от приличие има трима-четирима милиционери, които обикалят ту тук, ту там. И псувните не огласят целия двор, а просто се изричат на висок глас, в задушевен руски разговор. Затова милицията не вижда да има някакви нарушения и се усмихва дружелюбно на подрастващата смяна. Няма да седне да им измъква цигарите от устата или да им събаря шапките я: нали са на двора и правото да не се вярва в Бога се гарантира от конституцията. Милицията искрено вижда, че няма в какво да се намесва, не възира криминално престъпление.

Изтикани до оградата на гробището и до стената на църквата, вярващите не че възразяват, ами се озъртат да не би на това отгоре да ги намушкат, да не би някой да им отнеме часовниците, по които се сверяват последните минути до възкресението Христово. Тук, извън храма, те, православните, са и много по-малко от веселяците, от разпасаното гъмжило. Те са наплашени и обезправени повече, отколкото по време на татарите.

Сигурно татарите не са напирали толкова срещу Светата утринна служба.

Границата на криминалното не бе престъпена, бандитизмът беше безкръвен — обидата бликаше само от апашки извитите устни, от наглите приказки, от буйния смях, от ухажванията, опипванията, пушенето, плюенето на две крачки от страстите Христови. От победоносно-презрителния вид на сополанковците, дошли да видят как старците повтарят обредите на прадедите.

Сред вярващите се мяркаха едно-две еврейски лица с меки черти. Бяха или покръстени, или просто наблюдатели. Озъртаха се предпазливо и също чакаха кръстното шествие.

Непрекъснато хулим евреите, те все ни пречат, но не е зле да се огледаме: какви руснаци откърмихме? Озърне ли се човек — ще се вцепени.

И уж не са щурмоваците от 30-те години, не са онези, които измъкваха от ръцете на хората осветените козунаци и дюдюкаха като дяволи — не! Тези дори изглеждат любознателни: хокейният сезон по телевизията вече е приключил, футболният още не е започнал — скука, затова се тикат към прозорчето, където се продават свещите, разбутват

християните, сякаш са чували с трици, и като корят „църковния бизнес“, кой знае защо, си купуват свещи.

Има само едно странно нещо: всички те не са тукашни, а се познават, дори по имена. Как са се сплотили толкова? Дали не са от един завод? Не е ли тук и комсомолският им отговорник? Може би часовете, прекарани на това място, им се смятат за патрулиране?

Горе бавно бие камбаната — но е подменена: ударите са някак тенекиени, вместо да са пълнозвучни, дълбоки. Бие, за да извести началото на кръстното шествие.

Че като се юрнаха! — не вярващите, не, пак тази ревяща младост. Изсипаха се на двора двойно и тройно повече, бързат, без да знаят какво искат, кой край да завземат, откъде ще тръгне Шествието. Палят червените великденски свещи, а от тях от тях — цигарите, ето какво правят! Блъскат се, сякаш чакат да започне фокстрот. Липсва само павилионът за бира, че да могат тези източени перчемлии — бива си го поколението ни! да издухват бялата пяна върху гробовете.

А от входа на църквата вече са задава началото на Шествието и завива насам, съпроводено от забързаното биене на камбаните. Отпред вървят двама мъже с делови вид и молят младите другари да сторят малко път. На три крачки след тях пристъпва възрастен плешив селянин, който прилича на църковен настоятел, и носи окачен на дълъг прът тежък стъклен фенер със свещ. Притеснено поглежда нагоре към фенера — дали го носи добре изправен, също така притеснено се озърта встрани. И оттук започва картината, която толкова бих искал да нарисувам, ако можех: дали ктиторът не се страхува, че строителите на новото общество ще ги смачкат, ще се нахвърлят да ги бият?… Страхът се предава и на зрителите!

Момичетата — с панталони и със свещи, момчетата — налапали цигари, с каскети и разкопчани връхни дрехи (с недоразвити, глупави физиономии, самоуверени, без да разбират нищо за пет пари; виждат се и наивни, доверчиви; на картината трябва да има много такива лица) стоят плътно един до друг и гледат зрелище, което дори с билети никъде не можеш видя.

След фенера носят две хоругви, но не поотделно, а скупчени, сякаш също от страх.

А след тях в пет редици по две вървят десет пеещи жени със запалени големи свещи. Всичките трябва да ги има на картината!

Жените са възрастни, със сурови, самовглъбени лица, готови да умрат, ако срещу им пуснат дори тигри. А две от десетте са девойки, на същите години като онези, които се блъскат наоколо с момчетиите, техни връстнички — но колко пречистени са лицата им, колко много светлина има в тях.

Десетте жени пеят и вървят в стегнат строй. Толкова са тържествени, сякаш наоколо им хората се кръстят, молят се, покайват се, правят поклони до земята. Тези жени не вдишват цигарения дим, ушите им са глухи за ругатните, ходилата на краката им не усещат, че дворът на църквата се е превърнал в дансинг.

Така започва истинското кръстно шествие! Усетиха нещо и зверчетата от двете страни, малко се умириха.

След жените се задават свещениците и дяконите, около седем души, облечени в светли филони. Но колко скупчено вървят на тумба, пречат си, почти не могат да размахат кадилниците, не могат да издигнат орарите. А ако не го бяха разубедили, тук щеше да дойде и да води богослужението самият патриарх!…

Те минават стреснато, набързо, а по-нататък — по-нататък няма Шествие. Няма никой! В църковното шествие няма никакви богомолци, понеже после те не биха могли отново да си намерят място в храма.

Липсват молещи се, но точно тогава се заблъскаха, занапираха нашите луди глави! Като през изкъртена врата на склад, бързайки да грабнат плячката, всеки да открадне, каквото докопа, отривайки с гърбовете си каменните стълбове, усуквайки се във вихъра на потока — момчетата и момичетата се тикат, блъскат се, проправят си път — а защо? И те не знаят. Да видят какво друго ще погодят поповете ли? Или просто за да се блъскат — това ли е задачата им?

Църковно шествие без молещи се! Църковно шествие без хора, които да се кръстят! Църковно шествие с шапки, с цигари, с транзистори на гърдите — първите редици, както се провират през оградата, непременно трябва да ги има на картината!

И тогава тя ще е цялостна!

Една бабичка се кръсти по-настрана и казва на друга:

— Тая година мина добре, без хулиганство. Я колко милиция има.

Аа, ето каква била работата! Значи това е всъщност добра година?…

Какво ще излезе от тези родени и отгледани най-важни наши милиони? За какво са просветителските усилия и обнадеждаващите предвиждания на светлите ни умове? Какво добро чакаме от нашето бъдеще?

Наистина: един ден те ще се обърнат и ще стъпчат всички ни!

И онези, които са ги насъскали — също ще бъдат отъпкани.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.